

Els drets de la naturalesa

written by Santiago Vilanova | 20 de juliol de 2022

Membres de la secció d'Ecologia de l'Ateneu Barcelonés, de la que en soc ponent des de 2015, en contemplar per TV3 les imatges esgarrifoses de les destrosses urbanístiques a la Costa Brava –la darrera a Sa Riera (Begur)– m'han preguntat: “Com és que els ecologistes sempre arribeu tard, quan ja s'han destruït hectàrees de bosc i l'obra està quasi acabada?”. Els hi he respost de forma generalista: Tenim un dret i unes legislacions urbanístiques pensades per servir el creixement i mentre això no canviï i no s'atorgui personalitat jurídica als recursos naturals continuarem perdent batalles. Ja és molt extraordinari veure entitats com SOS Costa Brava que no defalleixen i pressionen la Generalitat i els departaments implicats perquè es freni aquest despropòsit expansionista al litoral gironí. La degradació del paisatge, però, continua tot i la publicitat institucional a favor del “desenvolupament sostenible” i el “creixement verd”.

El nostre dret no és avui capaç –i ho dic amb veu alta– de fer front a la pèrdua de la biodiversitat i a la crisi climàtica. Tot el contrari, afavoreix i subvenciona projectes que hi van en contra. Les nostres lleis de protecció de l'entorn s'han redactat per ministeris, en el cas espanyol, i departaments, en el cas català, on els lobbies industrials, energètics i forestals hi figuren més representats que els rius, els boscos o els animals; quan és el món natural el que necessita urgentment el reconeixement dels seus propis drets.

Hem perdut l'ocasió de tenir un partit ecologista amb representació al Parlament i als ajuntaments; ara no podem perdre també l'ocasió de constituir un moviment dels drets de la Naturalesa que faci respectar les lleis basades en el funcionament de la biosfera; amb l'esperit de la Carta de la Terra, presentada a la Haia el 22 de juny del 2000, i que acabi amb els dogmes del creixement il·limitat com ens va

proposar l'informe del Club de Roma fa cinquanta anys.

Si volem que el nostre territori sigui habitable i no col·lapsi caldrà que els nostres polítics reformin el dret constitucional i reconeguin els béns comuns naturals en tant que subjectes de dret. El grup Constituïm ho vam explicitar en la redacció d'una proposta de Constitució republicana que vam entregar l'11 de maig de 2016 a la presidenta del Parlament, Carme Forcadell. En els articles 54 i 55 vam definir el dret als béns comuns naturals i el dret al medi natural. Tant aquest document estratègic com els debats que vam fer al Monestir de Poblet, gravats per la productora Batabat, dormen en el somni dels justos.

A Llatinoamèrica on els darrers anys ha progressat la consciència ecològica de la població humil, gràcies a l'activisme i resiliència indigenista, s'ha produït experiències significatives que ben segur s'expandiran. A l'Equador els habitants es van pronunciar mitjançant un referèndum a favor dels drets de la "Pachamama" (la Mare Terra) en el marc de l'article 71 de la Constitució adoptada el 2008. Els efectes sobre el model de desenvolupament s'han començat a notar i s'han frenat projectes industrials i miners en territoris indígenes.

A Nova Zelanda s'ha establert que el riu Whanganui tingui personalitat jurídica. "Jo soc el riu i el riu soc jo", diuen els maoris. És a dir, el dany fet al riu és un dany fet a la comunitat. El riu deixa de ser un objecte de propietat i de gestió per ser un subjecte de drets. M'ha arribat informació que entitats ambientalistes tarragonines volen reivindicar la mateixa figura jurídica pel riu Ebre. Les encoratgem a fer-ho.

Catalunya encara és marcada des dels inicis de l'industrialisme per una relació patrimonial i productivista de la Naturalesa; una concepció antropocèntrica basada en el domini de l'entorn i la veneració de l'increment del PIB com a baròmetre del progrés. El PIB, però, no internalitza els

costos ambientals i les malalties que provoca la contaminació, tot i que economistes liberals i mediàtics com Xavier Sala Martín no admeten aquesta aberració. Els boscos, els rius i el litoral encara són considerats com un patrimoni de recursos explotables. Veiem l'humà com el cim de la piràmide de la biodiversitat i oblidem que els nostres drets –inclòs el d'autodeterminació– passen per la conservació de l'entorn i dels ecosistemes on habiten els altres éssers vius.

La revolució ecològica i democràtica comença per reconèixer els drets de la naturalesa i per fer-los compatibles amb les energies del sol. Llavors, els nous mecanismes jurídics que se'ns obriran impediran planificar (i autoritzar) projectes urbanístics i infraestructures de “trinxen el territori”, com solia dir el savi-ecòleg Ramon Margalef. Llavors, els parcs naturals deixaren de ser “illes de naturalesa” i serà tot el territori que amb els nous drets inaugurarà una relació justa entre els interessos humans, les necessitats dels béns comuns naturals i les emergències climàtiques.